

Kurum : Işık Üniversitesi
Başlık : İş / Bilim Dünyası Semineri | Konuk: Rektörümüz
Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman
Konuşmacılar : Prof. Dr. Hasan Bülent KAHRAMAN
Video Adresi : <https://youtu.be/uL6oqRWQU6U>
Yayın Tarihi : 03.02.2023

Hasan Bülent Kahraman: Ekonominin terimleri benim o tarihte bu öykü içinde anlattığım terimlerin hiçbirisiyle uzlaşmıyor. Bugün büyüme ve kalkınma dersleri okutulan birer alan değil. Bilmiyorum Serhat Hoca burada hem dekan hem iktisatçı bugün onun yerine ‘attention economy’ diye bir kavram var mesela dikkat ekonomisi. Onun yerine asıl şimdi burada değineceğim birtakım kavramlar var; yaratıcı ekonomiler diye. Efendim, onun yerine sürdürülebilir ekonomiler kavramı var. Bizim İktisadi İdari Sosyal Bilimler Fakültesi de bu teknoloji konularını odağına alan bir model şu anda geliştirmeye çalışıyor. Bizim bu seminerleri düzenlememizi sağlayan ve bu bahsettiğim yeni modellerin altında yatan üniversitenin de bilgi üretme metodolojilerini ve anlamını değiştiren temel sanayi-üniversite iş birliği konusunu buradan ele alacağım. Gerçekten de bugün üniversite modeli tamamen değişmiştir. Önce nasıl bir üniversite bugün var? Niye üniversite-sanayi iş birliği gerekiyor? noktalarından hareket ederek bir sunuş yapacağım. Şimdi; bunlar bildiğiniz şeyler. Birinci nesil üniversiteler; sanayi devriminin çıkardığı üniversiteler. Sanayi sonrası toplum diye o zamanlar gene çok önemli bir kavram vardı. Dördüncü nesil üniversiteler; bugün size hızla ve kısaca bahsedeceğim şey bu. Aslında onu daha geliştirip ayrı bir sunuş yapacağız. Dikine ve toplumsal odaklı öğretim modeline dayalı üniversiteler. Bu kavramlar tamamen yeni kavramlar. Yani dikine öğretim, toplumsal odaklı öğretim. Niye? Çünkü; karşımızda Z kuşağı var. Yeni demokrasi anlayışı var. Küresel dayanışma kavramı var. Bakın 1990’larda üstüne ciltlerce kitap yazdığımız küreselleşme kavramı bitti. Hazin de bir şekilde bitti. Yerine, onun yerine küresel dayanışma modelleri geldi ve bütüncül yaklaşımlar bugün söz konusu. Şimdi UNESCO’nun 26 Mayıs 2001 yılında yayınladığı raporlar var. Bunları dikkatle izlemenizi öneririm. Evet, hepimizin çalışma alanı farklı çok işimiz var, ama bunlarda dünyanın başka bir yerinde pişirilen çok değerli, çok lezzetli yemekler. Şimdi dördüncü nesil üniversite veya genel olarak üniversite öğretiminin üzerine oturması gereken subjektif ve objektif kavramlar neler? Bu kavramların hiçbirisi daha önceki üniversite modellerinde yok. Saygı yok, empati yok, eşitlik yok, dayanışma yok. Gelecekteki üniversite modelinin temelini oluşturan ana mesele bu. Yüksek öğretim kamusal bir iyi olarak ele alınmalı. Dolayısıyla bölge ve ülke gelişmesi için çok önemli. Şimdi bu kavramların uzantılarını göreceğiz ve bölgeyle ilgili sonunda çok önemli bazı şeyler söyleyeceğim. Şimdi dijitalizasyon var. İşte bu ‘attention deficit’ dikkatsizlik problemi. ‘Attention economy’nin altında yatan ana mesele bu. Dijitalizasyon bunun demokratikleşmesini nasıl sağlayacağız? Bugün ‘computational social science’in önemli bir bölümü bu konuyla uğraşiyor. Yani akıl almaz bir hızla gelişen bu sayısallaşmaya ‘digitalization’a demokratikleşme bağlamında, bilginin dolaşımı bağlamında ne

getirebiliriz? Dijitalizasyonun demokratikleşmesi için yüksek öğretim aktörleri neler yapacak? Ve yüksek öğretim kurumları, iklim kriziyle, çevre şartlarıyla, sürdürülebilir ekonomilerle bunun teknoloji üretme olanaklarıyla nasıl eklemlenecek? Şimdi yatay ve dikey okuryazarlıktan bahsettim. Önceki modeller yatay okuryazarlık, temel üstünlüklerimizi güçlendirecek bir model. Çocuğun müziğe yeteneği var. Müziğe devam etsin. Matematiğe yeteneği var. Matematiğe devam etsin. Bizde herkes bütün analar babalar çocukların matematik dâhisi olarak doğsun ve öyle yaşasın istiyorlar, ama öyle değil. Yetenek eğitime dayalı bir modeldi bu hâlâ da bu inkâr edilen bir husus değil. Ama dikey okuryazarlık bunun ötesinde yetiler, kapasiteler kazandırma çabası. Nedir? Nasıl düşündüğünüz, nasıl sezdiğiniz, çevrenizle nasıl iletişim kuracağınız, dünyayı nasıl anlamlandıracağınız ve tüm bildiklerimizi daha karmaşık bir model içinde nasıl olgunlaştıracamız? Karmaşık problem çözme yetilerine nasıl kavuşacağız? Bugün operatif sistemlerle ilişkisi içinde değişime öncülük eden bir üniversite modelinden bahsediyoruz. Bu tablonun hepsini sunacak değilim. İsteyenlere bunları gönderirim. Fakat burada ikisi arasındaki en önemli fark şu sağlık. Bakın, 1.0 Girdi ve Otorite Merkezli Model, daha önceki eğitim. Neydi? Geleneksel hekim odaklı model. Doktor bilir. Doktora gideriz. Peki. Sonra, Çıktı ve Verimlilik Merkezli Model. Efendim, kanıta dayalı hekimin bu sende şu var demesi değil di mi görüntüleme vesaire kanıta dayalı bir tıp anlayışı. Üçüncüsü bakın, bakın yönü vektörün yönü tamamen değişmiş durumda. Çıktı ve Kullanıcı Merkezli Model. Bugün doktora gidiyorsunuz. Hasta odaklı tıp anlayışı, size anlatmak zorunda, cep telefonunu vermek zorunda, sizi ikna etmek zorunda bütün sorularınızı cevaplandırmak zorunda. Benim bazı arkadaşlarım niye İsviçre’de yaşıyor, Amerika’ya gidiyor tıp meselelerini çözmek için. Niye? Hekim-Tanrı, Tanrı-Hekim. Yani adam geliyor elinde iğne iğne yapacağım diyor. Yahu bu iğne... Dördüncü model, Ortak, Yaratıcı ve Ekosistemik Model. Bakın, iyiliğin kaynaklarını güçlendiren tıp anlayışı. Bana uymaz. Onu size şahsen söyleyeyim. Efendim, ayurvedalara kadar iş gidiyor, ama altında yatan mesele bu popüler, popülist yaklaşımları bir tarafa bırakalım Ortak, Yaratıcı ve Ekosistemik Model. Antibiyotik kullanmayın. Efendim, di mi buna benzer bir şey, probiyotikler antibiyotikten probiyotiklere geldik. Bu model aslında dünyadaki üniversite anlayışının ne şekilde değiştiğini diğer bölümlere bakın anlatacak. Şimdi; bunun sonunda, bu bahsettiğim raporlarda benimsenmiş 12 çıktı var. Bizim de 9 önceliğimiz var stratejik planda bazıları örtüşüyor bazıları daha geliştirilmiş. Neyi, ne için revize etmemiz gerektiği de buradan belli oluyor. Hepsini okumayacağım. Toplumsal Çıktı, Edimsel Öğrenim, Tümel İnsan Yaratma, Ekosistem Liderliği (benden bize genişleyen bir kapasite yaratmak), Kendilik Bilgisi (bu aynı Antik Yunan’da Stoacılar bunu duvara yazarlardı: “Kendini bil” diye. Şimdi bu 2500 sene sonra üniversite sisteminin bir parçası haline geldi), Sistemsel Düşünme, Toplumsal Sanatlar ve Estetik -işte onun için ortak dersler önemli. Ayrı bir yerde tekrar buna değineceğim-, Bilimsel Çalışma ve Birey İlişkisi, Teknoloji 2.0 (farkındalık temelli toplumsal teknolojiler). Bir teknoloji yaratalım, çimento sanayisi yaratıyorsunuz. Di mi bugün hâlâ devam eden Ankara-İstanbul arasında Kocaeli şurada burada çimento sanayi var geçemiyorsunuz arabanızla. Türkiye onu yaptı, dünya da onu yaptı. Bugün öyle değil. Demokratizasyon (derin öğrenme ölçeğini yaratacak altyapının inşası) öğretmek yetmiyor. Tek başına bir unsur değil. Bunun kendine göre bir felsefi tarihi de var, ama asıl mesele bu derin öğrenme ölçeğini yaratacak altyapının inşası. Nihayet Toplumsallık (üretken toplumsal tarlalar oluşturmak, bunları ekip biçmek). Böyle bir üniversite modeli. Şimdi değişmeyen bizim stratejik planımızda da hâlâ güçlü İngilizce, hâlâ matematiksel düşünme, karmaşık problem çözme yetkisi, disiplinlerarası yaklaşım, herkes için temel pozitif ve beşeri bilimler, bilgisayar okuryazarlığı, takım çalışması uygulama ve değer üretme kapasitesi. Birçok şeyi doğru yapıyoruz Işık Üniversitesinde onu söyleyeyim. Bu onun kanıtı. Onun için buraya bu şeyi koydum, modeli koydum. Kendimize ayrıca güvenelim çok doğru bir noktadayız. Doğru bir noktada olduğumuz için kendimizi dönüştürmek ve geliştirmek kolay. Mutlaka ve mutlaka ve mutlaka üretim ölçekli ve üretim tercihli mukayeseli üstünlük ilkesine dayalı bir üniversite anlayışına Türkiye’nin geçmesi lazım. Bizim de

kendimizi önümüzdeki yıl uyarlamamız gereken temel ilke budur. Bugün bilginin ekonomikleştirilmesi diye bir kavramla iç içeyiz. Bu dünyada ilk defa önümüze çıkan bir kavram. Bilginin bin türlü felsefi, demokratik, sosyal açılardan irdelemesi yapıldı, ama bilginin ekonomikleştirilmesi zor bir kavram. Uygulaması daha da güçlükler sunan bir kavram. Ama hem ilk defa çıkan hem de oturup içinde düşündüğünüz zaman heyecan verici bir kavram. Bilginin, doğrudan doğruya üretildiği gün aynı zamanda eşzamanlı olarak nasıl olarak nasıl değer üretebileceği ve değere dönüşebileceğini sorgulama ile başlayan bir süreç bu. 21. yüzyıl yeterlilikleri de sadece matematik, analitik düşünme, kuvvetli İngilizce değil. Birtakım küçümsediğimiz, bazen değersiz gördüğümüz unsurlar toplumsal sorumluluk, ortak çalışma yetileri gibi küçük gibi görünen ayrıntı gibi görünen ama çok önemli unsurlar. Şimdi bakalım; 3. aşama tüm patentlerin tek başına %31'i Çin'de ama yetmiyor işte. Şimdi nüfusu da azalmaya başladı. Bugün açıklandı. Amerika Birleşik Devletleri %20'si Japonya gibi. Almanya özür dilerim o Ger diye kalmış orada 5.5, Fransa 2, Türkiye Cumhuriyeti %0.1. O da hangi patentler yani o da ayrı bir mevzu. Onları da kendi içinde ayrıştırdığınız zaman buraya koyuyoruz. Yurt dışındaki hocalarımızın aldığı patentlerden haberimiz olanları da buraya koyuyoruz. Türkiye bu işlerle o kadar ilgilenmiyor. GDP-AR-GE ilişkisi, bütün GDP'nin Japonya %3.5'ünü, Çin %2'sini, Kanada işte aşağı yukarı aynı oranlarda, Birleşik Krallık, Türkiye Cumhuriyeti bunlar belki biraz da şöyle böyle şunun bunun içine katılmasıyla ortaya çıkmış olan rakamlar %0.9 aldığımız yer orada. Şimdi; tüm Avrupa Birliğinde 4069, 1 milyon kişiye tabii bu her 1 milyon kişide. Fransa'da çok yüksek bunun sebebi şu öğretim üyesi demezler 'chercheur' derler. Yani orada herkesin adı araştırmacı olduğu için o rakam yüksek çıkıyor. Bölüm başkanına falan da başka adlar verirler onlar. Almanya, İngiltere, Amerika, Kanada, Türkiye yine de iyi bu işte 208 falan işte olunca üniversite sayısı bunlar yukarı çıktı. Ama işte 208 üniversitenin verimini düşündüğünüz zaman 1379 araştırmacı da fazla bir şey ifade etmiyor. Akademiden sanayiye giden bir metot. Bir başka metotta sanayiden akademiye geliyor. İkisinin de birbirlerine ihtiyaçları var. Niye akademi sanayiye açılmak zorunda hissediyor kendisini ve niye bunun tersi cereyan ediyor? Şimdi; sistematik olarak baktığımız zaman üniversite bilgi geliştiriyor. Burada ne yaptığımızı bilelim, adını koyalım: bilgi geliştiriyor. Bunun teknolojiye dönüşmesi ve teknoloji geliştirme niteliği kazanması sanayiye geçtiği zaman bu aynı zamanda iş geliştirmeye dönüyor. Şimdi bazı başka şeyler koyacağım. Şimdi bizim üniversitede araştırma ortamımız var, laboratuvarımız var. Araştırma ortamımız laboratuvarımız. Bunun ikisinin arasında simülasyon ortamları var. Üçüncüsü, realizasyon fabrika kuruyorsunuz sonunda. Başka türlü olmaz. Eğer sanayiden söz edeceksek. Bu bir niyet veya bu bir fantezi değil veya bir fiksiyon değil. Yani sanayi iş birliği bu demek. Sonunda bizim araştırma ortamında kurduğumuzu simüle etmemiz ve sanayinin bunu alıp –şimdi o ara şeyleri de, basamakları da göstereceğim- onu realize etmesi gerekiyor. Şimdi biz temel teknolojiyle uğraşırız. Sonra prototiplerin yapılması. Bakın plot planlama ve ölçek. Bizim kısmen yarı yarıya bizim işimizdir. Yarı yarıya sanayinin kendi işidir. Sanayi demek kapital demektir. Kapital sermaye demektir, para demektir. Bu zor bir problem sonra bizim giremeyeceğimiz alanlar kısmen gireriz. O bölümlerimiz, birimlerimiz var. Pazar sunumu ve yine baştaki gibi yine bakın iş geliştirme. Bu bir cycle. Bu adımların her biri sistematik birer adım. Şimdi neden sanayi? İşte şimdi mesele. Sanayinin problemleri. Sanayiyle iş birliği olacaksınız ki problemlerinin neler olduğunu öğrenebilirsiniz. Bu çok kuvvetli ve yoğun bir ilişki demek. Biz de bu konuda yetersiziz. Yeterli olan üniversiteyi de henüz görmedim. Yüksek katma değerli ve ürün gruplarının geliştirilmesine katkı sunmak. Evet, bu özel bir çalışma alanı yani üniversitelerin, üniversitelerin kendi iç organizasyonlarını bu muhakemeye göre düzeltmesi, düzenlemesi gerekir ve en sonuncu madde bir şey yapıyoruz da bunun ticarileştirilme şeyi var mı, potansiyeli var mı? Bana göre bu mantıkla bakarsanız, her şeyin ticarileştirilme potansiyeli var. Bugün 'management science'ın geldiği nokta bize bunu mümkün kılıyor. Evet şimdi neden üniversite? Buraya bakalım. Ar-ge çalışmalarına bunların transfer edilmesi. Üniversite olmadan, üniversitenin ürettiği bilgi olmadan sanayi olmaz. Değerli hocalarım

bunu benden çok daha iyi biliyorsunuz. Yani bugün en ezoterik alanların felsefenin... Studies'in, psychology studies'in bunların bile bunların bile bu planlarda nasıl yönetileceğine dair metodolojiler geliştiriliyor. Hiçbir şey üniversitenin hiçbir birimi bu modelin dışında değil, ama bu bir zihniyet değişikliği ve bir bakış açısı. Türkiye yani ölçek ekonomileri bakımından ele aldığımız zaman püf dediği zaman Avrupa'daki büyük rakamların yanında tek başına, onlarla yarışacak gibi duruyor. Türkiye'nin meselesi nitelik. Bu rakamların büyüklüğünü küçük ama kuvvetli niteliklerle nasıl dönüştüreceğiz? Ben Türkiye'de bu üniversitede üretilen fikri mülkiyet hakları üstünde çok çalıştım. Bunu Sanayi Teknoloji Bakanlığında, Kültür Bakanlığında çok izledim, çok uğraştım. Bu mesele çok önemli bir mesele. Çok çok çok önemli bir mesele. Bugün yeteri kadar kıymetini bilmiyoruz, ama bu işlerin altında yatan en önemli unsurlardan biri fikri mülkiyet haklarının ticarileştirilmesi yani bu patent veya işte bir şeyin mülkiyetini elinizde tutmak. Bu kapitalist ekonominin özüdür. Bütün liberal ekonomik doktrin ve liberal demokratik doktrin mülkiyet hakkı temeline dayanır. Budur. Bu asıllar boyu devam etmiş. Bütün bu iç savaşların vesairesinin altında mülkiyet meselesi vardır. Bu bu bakımdan önemli. Tamam bunların üstünde durmayacağım. Bunların hepsi çok önemli. Maliyetin azaltılması gibi bir mesele var. Sanayi onun için üniversiteye muhtaç. Bunu kendisi yapamaz. Bunu burası yapar. Efendim, efendim üretimin verimliliği en önemli problemi sanayinin en önemli problemi. Bunları onların yapması mümkün değil. O yüzden üniversitelerin ar-ge departmanlarına dönük büyük ihtiyaç. Bilginin ekonomikleştirilmesi, teknolojinin üretilmesi teknoloji üreten bilgi süreçlerine geçiş -demin söyledim kavramı yeteri kadar sevmiyoruz, ama- pazar yaratan bilgi üretimi yine prosesine geçiş. Bunlar önümüzdeki dönemde önümüzdeki dönem demek daima geldiğimiz dönem varacağımız, vardığımız dönem demektir. Bu üniversitelerin karşısında duran en önemli mesele. Biz de Işık Üniversitesinde bu modeli temellendirmek için çabalıyoruz.

***** Video burada sona eriyor. *****